

Жиенбекова А.А.*

филос.ғ.к., доцент, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан

БИДІҢ МИФОЛОГИЯЛЫҚ САНАСЫ МЕН СИМВОЛДЫҚ КӨРІНІСІ

***Автор-корреспондент:** ainur7105@mail.ru

Түйін: Мақалада қазіргі заманда ұлттық салт-дәстүрлер мен мәдени ерекшеліктерді сақтау және зерделеу барған сайын маңызды міндетке айналғаны қарастырылған. Бұл тұрғыда қазақ халқының тарихының, руханияты мен өзіндік санасының құрамдас бөлігі болып табылатын би мәдениеті ерекше қызығушылық тудырады. Қазақ халқы үшін би тек ойын-сауық құралы немесе эмоцияны білдіру түрі ғана емес, сонымен бірге оның рухани ұмтылысының, мәдени құндылықтары мен дүниетанымының тікелей көрінісі.

Қазақ халқының дәстүрлі би тәжірибесі- әртүрлі діни, мәдени және ғұрыптық контексттерде қолданылатын би формаларының алуан түрлілігі, сондай-ақ олардың символдық мәні мен тарихи тамырлары кіреді. Ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан би ғұрыптары қазақтардың мәдени мұрасының негізгі элементі болып табылады және олардың рухани болмысындағы зерттеу нысанын білдіретіндігі, қазақтардың рухани идеялары мен діни сенімдерін ескере отырып, дәстүрлі би ғұрыптарының символикасы мен мағынасын толықтай қарастырылғаны айтылған. Қазақтардың діни-мифологиялық ғұрыптарындағы билердің рөлін және этностың рухани дамуына ықпалын түсіндірген, заманауи өзгерістер мен ағымдардың дәстүрлі би әдет-ғұрыптарына ықпалын және олардың қазақ руханиятымен байланысы бағаланған.

Кілт сөздер: хореография, Мифология, ғұрып, өрнек, символика, эстетика, бейне

Жиенбекова А.А.*

к.филос.н., доцент, ЮКУ им. М.Ауэзова, Шымкент, Қазақстан

МИФОЛОГИЧЕСКОЕ СОЗНАНИЕ И СИМВОЛИЧЕСКАЯ ЗНАЧИМОСТЬ ТАНЦА

***Автор-корреспондент:** ainur7105@mail.ru

Аннотация: В статье рассматривается, как сохранение и изучение национальных традиций и культурных особенностей в наше время становится все более важной задачей. Особый интерес в этом плане представляет танцевальная культура, являющаяся составной частью истории, духовности и самосознания казахского народа. Для казахского народа танец-это не только средство развлечения или форма выражения эмоций, но и прямое выражение его духовных устремлений, культурных ценностей и мировоззрения.

Традиционная танцевальная практика казахского народа - это разнообразие танцевальных форм, используемых в различных религиозных, культурных и ритуальных контекстах, а также их символическое значение и исторические корни. Прослеживается тот факт, что танцевальные обряды, передаваемые из поколения в поколение, являются основным элементом культурного наследия казахов и представляют собой объект изучения их духовной действительности, в полной мере рассматриваются символика и значение традиционных танцевальных обрядов с учетом духовных идей и религиозных убеждений казахов. Оценивалось влияние современных изменений и течений на традиционные танцевальные обычаи и их связь с казахской духовностью, что объясняло роль танцев в религиозно-мифологических обрядах казахов и их влияние на духовное развитие этноса.

Ключевые слова: хореография, мифология, ритуал, выражение, символика, эстетика, образ.

Zhienbekova A.A.*

candidate of Philosophy, associate professor, M.Auezov SKU. Shymkent, Kazakhstan

MYTHOLOGICAL CONSCIOUSNESS AND SYMBOLIC SIGNIFICANCE OF DANCE

***Corresponding author:** ainur7105@mail.ru

Abstract: The article examines how the preservation and study of national traditions and cultural characteristics is becoming an increasingly important task nowadays. Of particular interest in this regard is the dance culture, which is an integral part of the history, spirituality and self-awareness of the Kazakh people. For the Kazakh people, dance is not only a means of entertainment or a form of expression of emotions, but also a direct expression of their spiritual aspirations, cultural values and worldview.

The traditional dance practice of the Kazakh people is a variety of dance forms used in various religious, cultural and ritual contexts, as well as their symbolic meaning and historical roots. The fact is traced that dance rituals, passed down from generation to generation, are the main element of the cultural heritage of the Kazakhs and represent the object of studying their spiritual reality, the symbolism and meaning of traditional dance rituals are fully considered, taking into account the spiritual ideas and religious beliefs of the Kazakhs. The influence of modern changes and trends on traditional dance customs and their connection with Kazakh spirituality was assessed, which explained the role of dances in the religious and mythological rituals of the Kazakhs and their influence on the spiritual development of the ethnic group.

Keywords: choreography, mythology, ritual, expression, symbolism, aesthetics, image

Кіріспе

Қазақ билеріндегі жануарлардың символизмі халықтың табиғатпен байланысын, дүниетанымын, дүние туралы түсініктерін көрсететін терең мәдени-тарихи мәнге ие. Қазақ билерінің хореографиясында жануардың әрбір қимылы, позасы мен бейнесі белгілі бір эмоцияны, идеяны, құндылықтарды жеткізетін белгілі бір символизмге ие.

Қазақ билерінде жиі кездесетін бейнелердің бірі - жылқы бейнесі. Қазақ мәдениетінде жылқы қашанда еркіндіктің, күш-қуаттың, қорықпаушылықтың, тектіліктің символы болған. Билерде жылқының басын жоғары көтеріп, құйрығын жоғары көтеріп бейнелейді, бұл халықтың намысын, абыройын білдіреді. Жылқы билерінің қимылдары осы жануардың жылдамдығы мен күшін көрсететін жігерлі және сымбатты болуы мүмкін.

Қазақ билеріндегі тағы бір маңызды белгі - қыран бейнесі. Бүркіт - даналықтың, күш-қуаттың, биік мұраттардың символы. Биде қыранды кең қанатпен бейнелеуге болады, ол биік жетістіктерге ұмтылуды және рухани еркіндікті білдіреді. Бүркіт рөліндегі бишілердің қимыл-қозғалыстары көбінесе өте сымбатты және сұйық, ұшудың жеңілдігі мен жеңілдігін көрсетеді.

Қазақ билерінде жиі кездесетін тағы бір бейне - қасқыр бейнесі. Қазақ мәдениетінде қасқыр ерлікпен, күшпен, адалдықпен байланысты. Билерде қасқырдың бейнесін басын биік ұстап, батылдық пен батылдықты бейнелейтін күшті қозғалыстармен бейнелеуге болады.

Сондай-ақ, қазақ билеріндегі өзіндік рәміздік қасиеті бар қой, ешкі, сұңқар және басқа жануарлардың бейнелерін де атап өткен жөн.

Қазақ билеріндегі жануарлар бейнесінің интерпретациясы белгілі бір бидің мәнмәтініне, сюжетіне қарай әртүрлі болуы мүмкін. Алайда, жалпы алғанда, бұл бейнелердің символизмі хореография арқылы қазақ халқының мәдени құндылықтары мен салт-дәстүрін жеткізу үшін маңызды [1,27]. Бишілердің әрбір қимылы мен позасы осы халықтың бай мәдени мұрасын сақтауға және жеткізуге көмектесетін терең мағынаға ие.

Мифологиялық кейіпкерлер мен сюжеттер қазақ билеріне терең символдық мән енгізіп, халықтың мәдени дәстүрінің байлығын бейнелейтін маңызды рөл атқарады. Бұл билер ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан, қазақ мәдениетінің ажырамас бөлігі болып табылатын көптеген мифтерді, аңыздар мен ертегілерді тоғыстырады.

Зерттеудің мақсаты мен міндеті

Қазіргі заманда ұлттық салт-дәстүрлер мен мәдени ерекшеліктерді сақтау және зерделеу

барған сайын маңызды міндетке айналғаны қарастырылған. Бұл тұрғыда қазақ халқының тарихының, руханияты мен өзіндік санасының құрамдас бөлігі болып табылатын би мәдениеті қызығушылықты анықтау.

Қазақ халқы үшін би тек ойын-сауық құралы немесе эмоцияны білдіру түрі ғана емес, сонымен бірге оның рухани ұмтылысының, мәдени құндылықтары мен дүниетанымының көрінісін жеткізу.

Теориялық талдау

Қазақ билерінің киімдері мен зергерлік бұйымдарындағы түстер мен өрнектерді таңдаудың халықтың мәдени мұрасы мен салт-дәстүрін нығайтуға көмектесетін терең символдық мәні бар. Бұл элементтер бишілерді безендіріп қана қоймайды, сонымен қатар белгілі бір эмоцияларды, идеяларды және құндылықтарды жеткізуге көмектеседі, әрбір қойылымды одан да мағыналы және есте қаларлық етеді.

Мифология қазақ мәдениетіндегі хореографиялық дәстүрлердің қалыптасуы мен дамуында маңызды рөл атқарады, терең символдық мәнді енгізіп, би шығармаларын жасауға шабыттандырады. Мифтер, аңыздар, ертегілер ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып, хореографтар мен бишілердің шығармашылық процесінде өз ізін қалдырады [7,4].

Қазақ билерінде жиі кездесетін мифологиялық кейіпкерлердің бірі - батыр, батыр, жауынгер дегенді білдіреді. Батырлар - табиғаттан тыс қабілеттері мен теңдесі жоқ күші бар аңызға айналған батырлар. Билерде батырлар көбінесе күшті қимыл-қозғалыстармен бейнеленіп, олардың ерлігі мен батылдығын бейнелейді. Бұл билер көбінесе жанды әуенмен, батырлардың ерліктері мен шытырман оқиғаларын баяндайтын эпостық жырлармен сүйемелденеді.

Қазақ билеріндегі тағы бір кең тараған мифологиялық кейіпкер - Жаратан.

Жаратан - сиқырлы күшке ие, айналаны зұлымдықтан қорғайтын табиғат рухы. Билерде жаратандықтардың табиғатпен байланысын, рухани күш-қуатын бейнелейтін сұйық, сымбатты қимылдар жиі бейнеленген.

Сондай-ақ қазақ билерінде мифологиядағы жылан, айдаһар, қасқыр, қыран сияқты жануарлардың бейнелері жиі кездеседі. Бұл жаратылыстардың әрқайсысының бишілердің қимылдары мен музыкалық сүйемелдеу арқылы берілетін өзіндік символикасы мен мағынасы бар.

Қазақ билеріндегі мифологиялық кейіпкерлер мен сюжеттер халықтың мәдени мұрасын сақтап, жеткізуде маңызды рөл атқарады. Олар тарихи жады мен дәстүрлерді сақтауға көмектеседі, сондай-ақ өз мәдениеті мен ұлтына қатыстылық сезімін нығайтады [2,45]. Әрбір би халықты ерлік пен ерліктерге баулыған ата-бабаларды еске алып, құрметтейтін ерекше әрекетке айналады. Бұл тұрғыда қазақ билері жай ғана ойын-сауық емес, терең мәдени-рухани баюдың қайнар көзіне айналады.

Табиғи элементтер мен би қозғалыстары арасындағы байланыс әлемдегі көптеген мәдениеттердің негізгі аспектісі болып табылады. Билер бұл элементтердің физикалық ерекшеліктерін ғана емес, сонымен бірге олардың символдық мәнін, энергиясы мен адам өміріне әсерін көрсетеді. Су, от, жер және ауа контекстінде би қимылдары мимика және пластикалық, сондай-ақ осы элементтердің әрқайсысының көрнекі және есту бейнесін жасайтын музыкалық сүйемелдеу болуы мүмкін [3,5]:

1. Су. Су элементін бейнелейтін билерде қозғалыстар көбінесе өзеннің ағысы немесе теңіз толқыны сияқты тегіс, сұйық және икемді болады. Бишілер су бетіндегі желді еске түсіретін ым-ишара және позалар арасындағы біртіндеп ауысулар арқылы су бейнелерін бейнелей алады. Сондай-ақ, су билері мөлдір материалдарды немесе маталарды пайдалануды, сондай-ақ аққыштық пен жеңілдік елесін жасауды, сондай-ақ музыкалық сүйемелдеуде су дыбыстарын пайдалануды қамтуы мүмкін.

2. Өрт. Өрт элементімен байланысты билер әдетте жігерлі, серпінді және құмарлық қозғалыстармен сипатталады. Бишілер жылдам және өткір қозғалыстарды қолдана алады,

сонымен қатар жалынға немесе ұшқынға ұқсайтын бет әлпетін қолдана алады. Бұл билерде қызыл, қызғылт сары және сары реңктері, сондай-ақ қарқынды ырғағы бар музыкалық шығармалар жиі қолданылады, өрт элементінің күші мен динамизмін ерекше атап өтуге болады.

3. Жер. Жер элементінен шабыттанған билер әдетте тұрақты, күшті және негізделген қозғалыстармен сипатталады. Бишілер күшті және тұрақты позаларды пайдалана отырып, тамырлар, ағаштар және таулар арқылы жермен байланысты бейнелей алады. Бұл билерде адамның қиындықтарға төтеп беру және кедергілерді жеңу қабілетін көрсететін төзімділік пен төзімділік элементтері де болуы мүмкін.

4. Ауа. Ауа элементін бейнелейтін билер көбінесе жеңіл, әуе және сымбатты қозғалыстармен сипатталады. Бишілер тегіс және пульсирленген қозғалыстар арқылы ауа ағындарын, желді және бұлтты бейнелей алады. Мұндай билерде ұшу мен еркіндік элементі, сондай-ақ бұлттарды немесе ауа ағындарын еске түсіретін маталарды немесе материалдарды пайдалану болуы мүмкін.

Табиғи элементтер мен би кимылдары арасындағы байланыс адамдарға табиғатпен байланысын білдіруге, оның энергиясы мен сұлулығын көрсетуге, аудиториямен терең және эмоционалды байланыс орнатуға мүмкіндік береді. Мұндай билер тек өнер ғана емес, сонымен қатар қоршаған табиғатты түсінуге және құрметтеуге жол.

Қазақ билерінде бас киім, камша сияқты реквизиттерді қолдану хореографияның мәнерлілігі мен символизмін байыта отырып, маңызды рөл атқарады. Бұл заттар биге көрік, көрік қосып қана қоймай, қазақ халқының салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, рухани мұрасын көрсететін терең символдық мәнге ие.

Қазақ билеріндегі ең көп тараған тіректердің бірі - «сәукеле» деп аталатын бас киімі. Бас киім қазақтың ұлттық киімінің ажырамас бөлігі болып табылады және әртүрлі би қойылымдарында қолданылады. Бас киімінің көмегімен бишілер нәзіктік пен мейірімділіктен күш пен төзімділікке дейін әртүрлі эмоциялар мен идеяларды көрсете алады. Бас киім әртүрлі ырғақты және әуезді фигураларды жасауға, сонымен қатар бидің көңіл-күйін және атмосферасын жеткізуге болады.

Қазақ билеріндегі тағы бір маңызды тірек - қамча - ырғақты дыбыстар мен әсерлер жасау үшін қолданылатын жеңіл ағаш таяқ. Қамчаны бидегі бірлік пен келісімді білдіретін ғұрыптық нысан, сондай-ақ ырғақ пен әуенді жеткізу құралы ретінде пайдалануға болады. Қамча кимылдары бишілердің күші мен қуатын көрсететін жігерлі және серпінді болуы мүмкін.

Бас киім мен қамчадан басқа, қазақ билері би қойылымының бейнесі мен атмосферасын толықтыратын орамал, кілем, ат жалы және басқа да бұйымдарды пайдалана алады. Бұл реквизиттердің әрқайсысының би орындауын қабылдау мен түсінуді тереңдетуге көмектесетін өзіндік символикасы мен мағынасы бар.

Нәтижелер мен талқылау

Қазақ билерінде реквизиттерді қолдану хореография мен көрнекі қабылдауды байытып қана қоймайды, сонымен қатар халықтың мәдени мұрасы мен салт-дәстүрін сақтауға және жеткізуге көмектеседі [7,20]. Бидегі әрбір тіреуіш қазақ халқының мәдениетінің байлығы мен алуан түрлілігін көрсететін халық өнерінің құрамдас бөлігіне айналады.

Қазақ билерінде хореографиялық композициялар мен спектакльдерде бейнеленген мифологиялық және тарихи тақырыптар маңызды орын алады. Бұл би туындылары тарихи оқиғалар мен аңыздарды жеткізіп қана қоймай, қазақ халқының рухани мұрасы мен мәдени құндылықтарын көрсетеді. Олар жай ғана ойын-сауық емес, дәстүрді сақтау мен ұрпақтан-ұрпаққа жеткізу тәсіліне айналады.

Қазақ билерінде жиі бейнеленген мифологиялық тақырыптың бірі - аңызға айналған батырлар мен халық қорғаушылары батырлар оқиғасы. Бұл сюжетке арналған билер көбінесе жігерлі және батырлық композициялар болып табылады, онда бишілер жауынгерлердің ерліктері мен шайқастарын бейнелейді. Бет әлпетінің, пластикалық және акробатикалық

элементтердің көмегімен олар тарихтың осы кезеңіне тән күрескерлік, батылдық пен патриоттық рухты береді.

Сондай-ақ қазақ билерінде табиғат рухтары мен ежелгі құдайларға байланысты мифологиялық тақырыптар жиі кездеседі. Бұл тақырыптарға арналған билер көбінесе адамның табиғатпен және рухани әлеммен байланысын көрсететін тегіс және сымбатты қозғалыстармен сипатталады. Мұндай композициялар мифологиялық кейіпкерлердің ұлылығы мен құпиясын жеткізуге көмектесетін сиқырдың элементтерін, рәсімдер мен рәсімдерді қамтуы мүмкін.

Халық тарихындағы маңызды оқиғалар мен дәуірлерді көрсететін тарихи тақырыптар қазақ билерінде де жиі кездеседі. Бұл ұлы жеңістер мен жеңімпаздар туралы, маңызды тарихи істер мен оқиғалар туралы айтатын билер болуы мүмкін. Мұндай композицияларда бишілер көбінесе тарихи дәуірдің атмосферасын жақсы жеткізу үшін шынайы костюмдер мен реквизиттерді пайдаланады.

Бидегі мифологиялық және тарихи тақырыптар халықтың мәдени мұрасы мен салт-дәстүрін сақтауға және жеткізуге көмектеседі [4,256]. Олар қазақ халқының мәдениетінің байлығы мен алуан түрлілігін көрсететін ұлттық өнердің құрамдас бөлігі болып табылады. Әрбір биде өз халқына қатыстылық сезімін нығайтуға және оның бірегейлігін сақтауға көмектесетін терең тарихи және символдық мәндер бар.

Қазақ мәдениетінде ғұрыптық билер мен рәсімдер маусымдық өзгерістермен және табиғаттың циклдік сипатымен тығыз байланысты [5]. Бұл билер тек табиғат құбылыстарын тойлау ғана емес, сонымен бірге табиғаттың нығметіне мақтау, алғыс айту, береке мен ырыс тартудың бір түрі.

Қазақ мәдениетіндегі ең әйгілі ғұрыптық билердің бірі - Көптеген би. Бұл би көктемнің келуі және қысқы ұйқыдан кейін табиғаттың оянуы құрметіне орындалады. Бишілер қысқы ұйқыдан ояңған жануарлардың қимылдарын жаңғыртып, көктемгі ойындар мен билерді бейнелейді. Көптеген би жылылық пен құнарлылық келгенге дейінгі өмірдің жаңаруын, қуаныш пен оптимизмді білдіреді.

Тағы бір кең тараған ғұрыптық би - ай күнтізбесі бойынша жаңа жылдың басталуын білдіретін Наурыз мейрамында орындалатын «Ақын» биі. Ақын биі жаңа жылға арналған символикалық құттықтау мен бата, сондай-ақ болашақта жақсылық пен сәттілікке деген үмітті білдіреді. Бишілер бұл бидің эмоционалды және символдық мәнін арттыру үшін шарфтар мен дамаск сияқты әртүрлі реквизиттерді пайдалана алады.

Күзгі Тұрарыңыз мерекесінде орындалатын «Әйгерім» биі де маңызды салттық би болып табылады. Бұл би жазда табиғаттан алған өнім мен құнарлылыққа алғыс айту. Бишілер мереке кезіндегі қауымның қуанышы мен ынтымағын бейнелей отырып, егін қимылдарын қайта жасайды.

Қазақ мәдениетінің ғұрыптық билері адамның табиғатпен терең байланысын және өмірдің циклдік сипатын көрсетеді. Олар ұлттық әдет-ғұрыптар мен салт-дәстүрлердің ажырамас бөлігі болып табылады, адамдарға табиғат құбылыстары туралы білімдерін сақтауға және беруге және олардың сыйлықтарына алғыс айтуға көмектеседі. Әрбір салттық биде қазақ халқының мәдени мұрасын нығайтуға көмектесетін ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрлер мен символизм бар.

Қазақ билерінде эстетикалық қабылдаудың элементі болып қана қоймай, қазақ халқының салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, дүниетанымын бейнелейтін терең символдық мәнге ие, бишілердің киімдері мен әшекейлері маңызды орын алады. Костюмдер мен зергерлік бұйымдардың ерекше маңызды аспектісі - белгілі бір идеяларды, эмоцияларды және құндылықтарды жеткізетін түстер мен үлгілерді таңдау [6,4].

1. Түстер:

- Ақ: Қазақ мәдениетіндегі ақ түс тазалықты, жарықты, ізгілікті білдіреді. Көбінесе ол үмітті, мейірімділікті және рухани тазалықты білдіру үшін костюмдер мен зергерлік бұйымдарда қолданылады.

- Көк: көк түс көгілдір аспанмен және шексіз кең далалармен байланысты. Ол еркіндікті, бейбітшілікті және табиғатпен үйлесімділікті бейнелейді.

- Қызыл: Қызыл - энергияның, құмарлық пен күштің символы. Ол көбінесе би қойылымдарындағы басты кейіпкерлерді немесе маңызды оқиғаларды бөлектеу үшін қолданылады.

- Жасыл: жасыл түс жердің өміршеңдігі мен құнарлылығымен байланысты. Ол өсуді, жаңаруды және қалпына келтіруді білдіреді.

- Сары: Сары түс күн сәулесі мен жылуды көрсетеді. Ол қуаныш, жарық және оптимизмді білдіреді.

2. Үлгілер:

- Геометриялық өрнектер: Қазақтың киімдері мен зергерлік бұйымдарындағы геометриялық өрнектер көбінесе киелі рәміздер мен дәстүрлі ою-өрнектерді бейнелейді. Олар әлеуметтік жағдай, рулық, отбасылық дәстүрлер туралы ақпаратты жеткізе алады.

- Өсімдік үлгілері: Өсімдік үлгілері табиғат пен құнарлылықпен байланысты. Олар өміршеңдікті, өсуді және өркендеуді бейнелейді.

- Жануарлар өрнектері: Жануарлар бейнеленген өрнектер қазақ мәдениетіндегі жануарлар әлемінің маңыздылығын жиі көрсетеді. Олар күшті, мейірімділік пен батылдықты бейнелей алады.

Сонымен қатар, Қазақстандағы әр аймақтың, әрбір тайпаның түстер мен өрнектерді таңдауда өзіндік ерекшеліктері болуы мүмкін, бұл костюмдер мен әшекейлерді бұрынғыдан да әртүрлі және қызықты етеді.

Қорытынды

Мифологияның әсер етуінің маңызды жақтарының бірі – би қойылымдарында мифтік қаһармандардың бейнелерін пайдалану. Батырлар, жаратандар (табиғат рухтары) сияқты аңызға айналған тұлғалар эпостық және батырлық би шығармаларын жасауға шабыт көзі болады. Бишілердің қимыл-қозғалысы, музыкасы, киім-кешектері осы батырларға тән қасиеттерді бойына сіңіріп, олардың күш-қуатын, даналығын, батылдығын жеткізеді.

Сонымен қатар, би шығармаларының құрылымы мен мазмұнына мифологиялық тақырыптар мен бейнелер де әсер етеді. Олар хореографиялық идеяларды дамытуға және тұтас өнер туындыларын жасауға негіз болады. Би қойылымдары батырлардың асқан ерліктерін, адамның табиғатпен қарым-қатынасын, жақсылық пен зұлымдықтың күресін айтып, сол арқылы мифологиялық тақырыптар мен мотивтерді көрсете алады.

Мифологияның әсер етуінің тағы бір қыры - билерде символизм мен жануарлар бейнесін қолдану. Мифологиядағы көптеген жануарлардың билердің қимылдары арқылы берілетін өзіндік символдық мағыналары мен ассоциациялары бар. Мысалы, қыран даналық пен күшті, ал жылқы жылдамдық пен сымбатты бейнелей алады. Бұл бейнелерді пайдалану хореографияны байытады және тереңірек, көп қырлы көрініс жасауға көмектеседі.

Олай болса, мифология қазақ мәдениетіндегі хореографиялық дәстүрлердің қалыптасуы мен дамуына зор ықпал етіп, шығармашылық үрдіске үлес қосып, бишілерді мәнерлі де көп өлшемді туындылар жасауға шабыттандырады. Ол қазақ биін өнер ғана емес, халықтың мәдени болмысының маңызды құрамдас бөлігіне айналдыра отырып, ұлттық мұраның даналығы мен сұлулығын сақтауға және жеткізуге көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жолтаева А.А. Традиционный казахский танец в системе этнохудожественного образования: дис. ...канд. пед. наук / А.А.Жолтаева. Москва, 2012.167 с.

2. Ибраев Б. Космогонические представления наших предков / Б. Ибраев // ДП. 2013. № 8.С. 44-45

3. 4 стихии природы: Земля, Вода, Огонь и Воздух. Журнал Йога. С.4-5.

4. Нетужилова Н.А. Миф и ритуал как первооснова искусства танца. Журнал. Культурология. Москва. 2023. С.256.
5. Стасевич И.В. Вызов времени: воспроизведение «забытых» традиций в современной казахской культуре. Вестник археологии и этнографии. №21 (53). С.146-153
6. Карпенко В.Н., Ежеченко, П.С., Карпенко, И.А. Сценический костюм как одно из выразительных средств хореографического искусства. Таврический научный обозреватель. Серия. Искусствоведение. №2(19).2017. С.1-5
7. Морина Л.П. Мифология и феноменология танца: автореферат дис. ... кандидата философских наук: 24.00.01 / Санкт-Петербург. гос. ун-т. Санкт-Петербург, 2003. 20 с.
8. Жиенбекова А.А. Семиотика. Оқулық. Алматы, Альманах, 2023. 210 бет.

Referens liste:

1. Zholtayeva A.A. Traditsionnyy kazakhskiy tanets v sisteme etnokhudozhestvennogo obrazovaniya: dis. ...kand. ped. nauk / A.A.Zholtayeva. Moskva, 2012.167 s.
2. Ibrayev B. Kosmogonicheskiye predstavleniya nashikh predkov / B. Ibrayev // DP. 2013. № 8.S. 44-45
3. 4 stikhii prirody: Zemlya, Voda, Ogon' i Vozdukh. Zhurnal Yoga. S.1.
4. Netuzhilova N.A. Mif i ritual kak первоosnova iskusstva tantsa. Zhurnal. Kul'turologiya. Moskva. 2023. S.256.
5. Stasevich I.V. Vyzov vremeni: vosproizvedeniye «zabytykh» traditsiy v sovremennoy kazakhskoy kul'ture. Vestnik arkheologii i etnografii. №21 (53). S.146-153
6. Karpenko V.N., Yezhechenko, P.S., Karpenko, I.A. Stsenicheskiy kostyum kak jedno iz vyrazitel'nykh sredstv khoreograficheskogo iskusstva. Tavricheskiy nauchnyy obozrevatel'. Seriya. Iskustvovedeniye. №2(19).2017. S.1-5
7. Morina L.P. Mifologiya i fenomenologiya tantsa: avtoreferat dis. ... kandidata filosofskikh nauk: 24.00.01 / Sankt-Peterburg. gos. un-t. Sankt-Peterburg, 2003. 20 s.
8. Zhienbekova A.A. Semiotika. Okulyk. Almaty, Almanah, 2023. 210 bet.

жауапты автор туралы мәлімет (толық аты жөні, жұмыс орны, телефон, электрондық поштасы) **Жиенбекова Айнура Абдрахмановна** - философия ғылымдарының кандидаты, «Философия» кафедрасының доценті. М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті. тел.: 8-701-912-18-18 ainur7105@mail.ru